

ЄВВ

**з методології
наукових досліджень**

Навчальний посібник

**Матеріали для підготовки до ЄВВ
Вступ до аспірантури з усіх спеціальностей**

**Укладено відповідно до
чинної програми МОН**

**Харків
«Право»
2026**

У к л а д а ч:
Л. О. Чернов

ЄВВ з методології наукових досліджень : навч. посіб. :
Є13 матеріали для підгот. до ЄВВ : вступ до аспірантури з усіх
спец. / [уклад.: Л. О. Чернов]. – Харків : Право, 2026. – 78 с.
ISBN 978-617-8759-59-9

Навчальний посібник укладено відповідно до чинної Програми єдиного вступного випробування (ЄВВ) з методології наукових досліджень (наказ МОН № 740 від 19.05.2025), що необхідне для вступу до аспірантури за всіма спеціальностями. Видання систематизує ключові поняття, категорії та підходи, що становлять основу сучасної методології наукового пізнання. Посібник структуровано за чотирма концептуально значущими розділами, які охоплюють фундаментальні аспекти науки, організації наукової діяльності, методів дослідження та форм представлення результатів наукової роботи.

Матеріал викладено з урахуванням сучасних тенденцій розвитку науки та вимог академічної доброчесності. Особлива увага приділяється формуванню методологічної культури здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, розвитку його аналітичного мислення, здатності до самостійного наукового пошуку та критичного осмислення знань.

Для магістрів, які готуються до складання ЄВВ з методології наукових досліджень, а також для всіх дослідників, хто прагне опанувати методологічні засади наукової діяльності у контексті міждисциплінарних досліджень.

УДК 378.046-021.68:[37.091.212.2:001.891](477)(07)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

НАУКА ТА НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	5
1.1 Феномен науки	5
1.1.1 Наука як складова культури (соціокультурний феномен)	5
1.1.2 Характерні ознаки та функції науки.....	8
1.1.3 Наука, ненаука і псевдонаука, проблема демаркації.....	12
1.1.4 Структурні елементи науки, їхня характеристика	14
1.2 Організація наукової діяльності в Україні.....	16
1.2.1 Закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту».....	16
1.3 Розуміння наукового дослідження.....	20
1.3.1 Поняття «наукове дослідження».....	20
1.3.2 Наукове дослідження як процес.....	24
1.3.3 Класифікації наукових досліджень.....	25
1.4 Відкрита наука.....	27
1.4.1 Поняття відкритої науки (UNESCO)	27
1.4.2 Складові відкритої науки.....	28
1.4.3 Цінності та принципи відкритої науки	31
1.4.4 Переваги і ризики відкритої науки	32

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЮ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	34
2.1 Загальна характеристика методології	34
2.1.1 Широке та вузьке розуміння методології. Поняття методології науки	34
2.1.2 Поняття методу і методики: спільне та відмінне	37
2.1.3 Структура змістовної методології.....	44
2.1.4 Основні методологічні принципи наукових досліджень	45
2.1.5 Характеристика деяких методологічних підходів.....	46
2.2 Наукове пізнання як основа наукових досліджень	47
2.2.1 Наукове пізнання та його ознаки. Наукове пізнання як відносно самостійна, цілеспрямована пізнавальна діяльність. Компоненти наукового пізнання.	47
2.2.2 Принципи наукового пізнання.	49
2.2.3 Рівні наукового пізнання (теоретичний, емпіричний).....	50
2.3 Методи наукових досліджень.....	54
2.3.1 Метод як обґрунтована та ефективна система дій для досягнення певних цілей.....	54
2.3.2 Функції методу. Питання залежності результатів дослідження від методу.....	55
2.3.3 Характеристика емпіричних методів наукового пізнання.....	56
2.3.4 Характеристика теоретичних методів наукового пізнання	61

РОЗДІЛ 3

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	63
3.1 Елементи наукового дослідження	63
3.1.1 Поняття актуальності наукового дослідження.	63
3.1.2 Етапи визначення теми наукового дослідження.....	63
3.1.3 Визначення мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, розуміння відмінності між цими поняттями.	63
3.1.4 Поняття наукової новизни.	64

3.2 Пошук й опрацювання наукової інформації.....	65
3.2.1 Інформація: сутність, властивості	65
3.2.2 Класифікація джерел інформації	66
3.2.3 Науковий пошук інформації.....	67
3.2.4 Штучний інтелект у наукових дослідженнях	68
3.3 Методологічна культура. Академічна доброчесність	70
3.3.1 Методологічна культура й етика наукової діяльності.....	70

РОЗДІЛ 4

ПРЕДСТАВЛЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	74
---	-----------

4.1 Публікації як спосіб представлення наукових досліджень	74
4.1.1 Поняття наукової публікації	74

Використані джерела.....	76
---------------------------------	-----------

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
5. Національна рамка кваліфікацій : Постанова КМУ від 23.11.2011 № 1341 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>
6. Гавриленко В. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 184 с.
7. Бакіров В. С., Лозовий В. С. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. – 228 с.
8. Гусев В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. – Одеса : ОНЕУ, 2014. – 172 с.
9. Ярошенко О. Г. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. – Суми : СумДУ, 2018. – 200 с.
10. Швидка Г. І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – 216 с.
11. Коструба А. В. Методологія наукових досліджень у праві : навч. посіб. – К. : Алерта, 2019. – 160 с.
12. Губерський Л. В. Філософія : підручник. – К. : Либідь, 2016. – 520 с.
13. Поппер К. Логіка наукового дослідження. – К. : Основи, 2008. – 432 с.
14. Кун Т. Структура наукових революцій. – К. : Смолоскип, 2016. – 216 с.
15. Фейєрабенд П. Проти методу. – К. : Ніка-Центр, 2019. – 320 с.
16. Юдін Е. Г. Проблеми методології наукового пізнання. – М. : Прогресс, 1978. – 352 с.
17. UNESCO Recommendation on Open Science [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949>
18. Budapest Open Access Initiative [Електронний ресурс]. – 2002. – Режим доступу: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/>
19. OpenAIRE. Open Science Guidelines [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.openaire.eu>
20. OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/sti>
21. Horizon Europe – The EU Research and Innovation programme [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://research-and-innovation.ec.europa.eu>
22. Рекомендації МОН України щодо академічної доброчесності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua>
23. Кодекс академічної доброчесності КНУ імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://knu.ua/images/stories/Departaments/nauk-dep/kodeks-dobrochesnosti.pdf>
24. Наказ МОН № 1286 від 22.11.2019 «Про затвердження Типового положення про академічну доброчесність»
25. Google Scholar [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://scholar.google.com>
26. Scopus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.scopus.com>
27. Web of Science [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.webofscience.com>
28. DOAJ – Directory of Open Access Journals [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.doaj.org/>
29. DSpace університетів України (репозиторії) – нагр. <http://dspace.univ.kiev.ua>

30. e-archive Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – <http://irbis-nbuv.gov.ua>
31. Пустовойт Г. П. Наукова комунікація в цифрову епоху : навч. посіб. – Чернівці : Рута, 2020. – 208 с.
32. Беліченко І. І. Інформаційні технології в наукових дослідженнях. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 128 с.
33. Шкіль М. І. Основи наукових досліджень : підручник. – К. : Академвидав, 2011. – 284 с.
34. Kuhn T. The Structure of Scientific Revolutions. – University of Chicago Press, 1962. – 226 p.
35. Lakatos I. The Methodology of Scientific Research Programmes. – Cambridge University Press, 1978. – 250 p.
36. Merton R. K. The Sociology of Science. – University of Chicago Press, 1973. – 605 p.
37. Bunge M. Scientific Research. – Springer, 1967. – 420 p.
38. Ziman J. Real Science: What it is, and what it means. – Cambridge University Press, 2000. – 390 p.
39. Chalmers A. F. What Is This Thing Called Science? – Open University Press, 2013. – 304 p.
40. Bryman A. Social Research Methods. – Oxford University Press, 2016. – 784 p.
41. Creswell J. W. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. – SAGE, 2018. – 304 p.
42. Yin R. K. Case Study Research and Applications. – SAGE, 2017. – 352 p.
43. Flick U. An Introduction to Qualitative Research. – SAGE, 2018. – 640 p.
44. Glaser B., Strauss A. The Discovery of Grounded Theory. – Aldine, 1967. – 271 p.
45. Miles M. B., Huberman A. M. Qualitative Data Analysis. – SAGE, 1994. – 352 p.
46. OECD Principles and Guidelines for Access to Research Data from Public Funding [Електронний ресурс]. – <https://www.oecd.org>
47. EU Guidelines on FAIR Data Management [Електронний ресурс]. – <https://ec.europa.eu>
48. Репозиторій eNASP – Електронний науковий архів Сумського держ. університету – <https://essuir.sumdu.edu.ua>
49. Інструктивні листи МОН щодо оформлення дисертацій, апробації та публікацій [Електронний ресурс]. – <https://mon.gov.ua>

Навчальне видання

ЄВВ

з методології наукових досліджень

Навчальний посібник

Матеріали для підготовки до ЄВВ
Вступ до аспірантури з усіх спеціальностей

Укладено відповідно до
чинної програми МОН

Укладач:

Чернов Леонід Олександрович

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 16.02.2026. Формат 70×100/16.
Ум. друк. арк. 6,3. Обл.-вид. арк. 6. Тираж 100 пр. Зам. № 580

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017